

Дэкларацыя Арганізацыі Аб'яднаных Нацый аб правах карэнных народаў

Прынята рэзалюцыяй 61/295 Генеральнай Асамблеі ад 13 верасня 2007 года

Генеральная Асамблея,

кіруючыся мэтамі і прынцыпамі Статута Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і прынцыпам добрасумленнасці ў выкананні абавязацельстваў, узятых на сябе дзяржавамі ў адпаведнасці са Статутам,

пацвярджаючы, што карэнныя народы роўныя з усімі іншымі народамі, і адначасова прызнаючы права ўсіх народаў адрознівацца адзін ад аднаго, лічыць сябе адрознымі ад іншых і карыстацца павагай у такой сваёй якасці,

пацвярджаючы таксама, што ўсе народы ўносяць уклад у шматстайнасць і багацце цывілізацый і культур, якія складаюць агульную спадчыну чалавецтва,

пацвярджаючы далей, што ўсялякія дактрыны, палітыка і практыка, заснаваныя на перавазе народаў ці людзей па прыкмеце нацыянальнага паходжання ці расавых, рэлігійных, этнічных і культурных адрозненняў ці якія сквярджаюць такую перавагу, з'яўляюцца расісцкімі, навукова неабгрунтаванымі, юрыдычна нядзейснымі, маральна заганнымі і сацыяльна несправядлівымі,

пацвярджаючы, што карэнныя народы пры ажыццяўленні сваіх правоў павінны быць свабоднымі ад якой бы то ні было дыскрымінацыі,

будучы забеспакоенай тым, што карэнныя народы сталі ахвярамі гістарычных несправядлівасцей у выніку, сярод іншага, іх каланізацыі і пазбаўлення іх сваіх зямель, тэрыторый і рэсурсаў, што перашкаджае ажыццяўленню імі, у прыватнасці, свайго права на развіццё ў адпаведнасці з іх патрэбамі і інтарэсамі,

прызнаючы надзённую неабходнасць паважаць і падтрымліваць неад'емныя правы карэнных народаў, заснаваныя на іх палітычных, эканамічных і сацыяльных структурах, а таксама на іх культуры, духоўных традыцыях, гісторыі і філасофіі, асабліва іх правоў на свае землі, тэрыторыі і рэсурсы,

прызнаючы таксама надзённую неабходнасць паважаць правы карэнных народаў, замацаваныя ў дагаворах, пагадненнях і іншых канструктыўных дамоўленасцях з дзяржавамі,

з задавальненнем адзначаючы той факт, што карэнныя народы аб'ядноўваюць свае намаганні для палітычнага, эканамічнага, сацыяльнага і культурнага развіцця і з мэтай пакласці канец усім формам дыскрымінацыі і прыгнёту дзе б то ні было,

з'яўляючыся перакананай ў тым, што ажыццяўленне карэннымі народамі кантролю за падзеямі, якія закранаюць іх і іх землі, тэрыторыі і рэсурсы, дазволіць ім захоўваць і ўмацоўваць свае інстытуты, культуру і традыцыі, а таксама садзейнічаць свайму развіццю ў адпаведнасці з іх памкненнямі і запатрабаваннямі,

прызнаючы, што павага ведаў, культуры і традыцыйнай практыкі карэнных народаў садзейнічае ўстойліваму і справядліваму развіццю і належнаму клопату пра навакольнае асяроддзе,

падкрэсліваючы ўклад дэмілітарызацыі зямель і тэрыторый карэнных народаў у справу дасягнення міру, эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу і развіцця, узаемаразумення і сяброўскіх адносінаў паміж нацыямі і народамі свету,

прызнаючы, у прыватнасці, права сем'яў і абшчын карэнных народаў на захаванне сумеснай адказнасці за выхаванне, навучанне, адукацыю і дабрабыт іх дзяцей, у адпаведнасці з правамі дзіцяці,

лічачы, што правы, замацаваныя ў дагаворах, пагадненнях і іншых канструктыўных дамоўленасцях паміж дзяржавамі і карэннымі народамі, у некаторых сітуацыях з'яўляюцца прадметам клопату, зацікаўленасці і аб'ектам адказнасці міжнароднага супольніцтва і носяць міжнародны характар,

лічачы таксама, што дагаворы, пагадненні і іншыя канструктыўныя дамоўленасці і адносіны, якія яны адлюстроўваюць, служаць асновай для больш трывалага партнёрства паміж карэннымі народамі і дзяржавамі,

прызнаючы, што Статут Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, Міжнародны пакт аб эканамічных, сацыяльных і культурных правах¹ і Міжнародны пакт аб грамадзянскіх і палітычных правах¹, а таксама Венская дэкларацыя і Праграма дзеянняў² пацвярджаюць асноватворнае значэнне права на самавызначэнне ўсіх народаў, у сілу якога яны свабодна ўстанаўліваюць свой палітычны статус і свабодна ажыццяўляюць сваё эканамічнае, сацыяльнае і культурнае развіццё,

памятаючы пра тое, што нішто ў гэтай Дэкларацыі не можа быць выкарыстана для адмаўлення любому народу ў яго праве на самавызначэнне, якое ажыццяўляецца ў адпаведнасці з міжнародным правам,

будучы перакананай, што прызнанне правоў карэнных народаў у адпаведнасці з гэтай Дэкларацыяй будзе садзейнічаць развіццю гарманічных і грунтоўных на супрацоўніцтве стасункаў паміж дзяржавай і карэннымі народамі, заснаваных на прынцыпах справядлівасці, дэмакратыі, павагі да правоў чалавека, недыскрымінацыі і добрасумленнасці,

заахвочваючы дзяржавы выконваць і эфектыўна ажыццяўляць усе іх абавязацельствы ў дачыненні да карэнных народаў па міжнародных дагаворах, у прыватнасці тых дагаворах, якія маюць дачыненне да правоў чалавека, у кансультацыі і супрацоўніцтве з адпаведнымі народамі,

падкрэсліваючы, што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый заклікана выконваць важную і паслядоўную ролю ў падтрымцы і абароне правоў карэнных народаў,

мяркуючы, што гэта Дэкларацыя з'яўляецца яшчэ адным важным крокам на шляху да прызнання, падтрымкі і абароны правоў і свабод карэнных народаў і ў развіцці адпаведнай дзейнасці сістэмы Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у гэтай галіне,

прызнаючы і пацвярджаючы, што асобы, прыналежаць да карэнных народаў, маюць права без якой бы то ні было дыскрымінацыі карыстацца ўсімі правамі чалавека, прызнанымі ў міжнародным праве, і што карэнныя народы валодаюць калектыўнымі правамі, якія абсалютна неабходны для іх ажыццяўлення, дабрабыту і ўсебаковага развіцця як народаў,

прызнаючы, што становішча карэнных народаў адрозніваецца ў розных рэгіёнах і ў розных краінах і што неабходна прымаць пад увагу важнасць нацыянальных і рэгіянальных асаблівасцей і розных гістарычных і культурных традыцый,

урачыста абвешчае ніжэйпададзеную Дэкларацыю Арганізацыі Аб'яднаных Нацый аб правах карэнных народаў у якасці эталона, якога належыць прытрымлівацца ў духу партнёрства і ўзаемнай павагі:

Артыкул 1

Карэнныя народы маюць права, калектыўна і індывідуальна, на поўнае ажыццяўленне ўсіх правоў чалавека і асноўных свабод, прызнаных у Статуце Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека³ і ў нормах міжнароднага права, якія датычацца правоў чалавека.

Артыкул 2

Асобы, прыналежаць да карэнных народаў, і карэнныя народы свабодныя і роўныя з усімі іншымі народамі і асобнымі людзьмі з іх ліку і маюць права быць свабоднымі ад якой бы то ні было дыскрымінацыі пры ажыццяўленні сваіх правоў, у асаблівасці дыскрымінацыі на аснове іх карэннага паходжання ці самабытнасці.

Артыкул 3

Карэнныя народы маюць права на самавызначэнне. У сілу гэтага права яны свабодна ажыццяўляюць сваё эканамічнае, сацыяльнае і культурнае развіццё.

Артыкул 4

Карэнныя народы пры ажыццяўленні іх права на самавызначэнне маюць права на аўтаномію ці самакіраванне ў пытаннях, якія датычацца іх унутраных і мясцовых спраў, а таксама шляхоў і сродкаў фінансавання іх аўтаномных функцый.

Артыкул 5

Карэнныя народы маюць права захоўваць і ўмацоўваць свае асаблівыя палітычныя, прававыя, эканамічныя, сацыяльныя і культурныя інстытуты, захоўваючы пры гэтым сваё права, калі яны таго жадаюць, на поўны ўдзел у палітычным, эканамічным, сацыяльным і культурным жыцці дзяржавы.

Артыкул 6

Кожны чалавек, прыналежны да карэннага народа, мае права на грамадзянства.

Артыкул 7

1. Асобы, прыналежаць да карэнных народаў, маюць права на жыццё, фізічную і псіхічную недатыкальнасць, свабоду і асабістую бяспеку.

2. Карэнныя народы маюць калектыўнае права на жыццё ва ўмовах свабоды, міру і бяспекі ў якасці самабытных народаў і не павінны падвяргацца ніякім актам генацыду ці якім бы то ні было іншым актам гвалту, уключаючы прымусовае перамяшчэнне дзяцей, якія належаць да групы, у іншую.

Артыкул 8

1. Карэнныя народы і прыналежаць да іх асобы маюць права не падвяргацца прымусовай асіміляцыі ці ўздзеянню ў мэтах знішчэння іх культуры.

2. Дзяржавы забяспечваюць эфектыўныя механізмы папярэджання і прававой абароны ў дачыненні:

а) любога дзеяння, якое мае на мэце ці вынікам пазбаўленне іх цэласнасці як самабытных народаў ці іх культурных каштоўнасцей, ці этнічнай прыналежнасці;

б) любога дзеяння, якое мае на мэце ці вынікам пазбаўленне іх сваіх зямель, тэрыторыі ці рэсурсаў;

с) прымусовага перамяшчэння насельніцтва ў любой форме, якое мае на мэце ці вынікам парушэнне ці падрыў любога іх права;

д) прымусовай асіміляцыі ці інтэграцыі ў любой форме;

е) прапаганды ў любой форме, якая мае на мэце падтрымліванне ці распальванне расавай ці этнічнай дыскрымінацыі, накіраванай супраць іх.

Артыкул 9

Карэнныя народы і прыналежаць да іх асобы маюць права належаць да карэннай абшчыны ці народнасці ў адпаведнасці з традыцыямі і звычаямі дадзенай абшчыны ці народнасці. Ажыццяўленне такога права не можа спараджаць ніякай дыскрымінацыі ў якой бы то ні было форме.

Артыкул 10

Карэнныя народы не падлягаюць прымусоваму перамяшчэнню са сваіх зямель ці тэрыторый. Ніякае перамяшчэнне не ажыццяўляецца без свабоднай, папярэдняй і свядомай згоды адпаведных карэнных народаў і ажыццяўляецца пасля заключэння пагаднення, якое прадугледжвае справядлівую і сумленную кампенсацыю і, дзе гэта магчыма, варыянт вяртання.

Артыкул 11

1. Карэнныя народы маюць права на выкананне і адраджэнне сваіх культурных традыцый і звычаяў. Гэта ўключае ў сябе права на захаванне, ахову і развіццё папярэдніх, існуючых і будучых форм праяўлення іх культуры, такіх, як археалагічныя і гістарычныя аб'екты, помнікі матэрыяльнай культуры, малюнкi, абрады, тэхналогіі, выяўленчае і выканаўчае мастацтва і літаратура.

2. Дзяржавы забяспечваюць сродкі прававой абароны праз эфектыўныя механізмы, якія могуць уключаць у сябе рэстытуцыю, распрацаваныя сумесна з карэннымі народамі, у дачыненні іх культурнай, інтэлектуальнай, рэлігійнай і культавай уласнасці, адчужанай без іх свабоднай, папярэдняй і свядомай згоды ці ў парушэнне іх законаў, традыцый і звычаяў.

Артыкул 12

1. Карэнныя народы маюць права выконваць, адпраўляць, развіваць і перадаваць свае духоўныя і рэлігійныя традыцыі, звычаі і абрады, права захоўваць, абараняць і наведваць без пабочнай прысутнасці свае месцы рэлігійнага і культурнага значэння, права карыстацца і распаўсюджаць сваімі абрадавымі прадметамі і права хаваць на радзіме астанкі сваіх памерлых.

2. Дзяржавы імкнуцца забяспечыць магчымасць доступу да абрадавых прадметаў і астанкаў, якія знаходзяцца ў іх, ці іх вяртання на радзіму ў рамках справядлівых, транспарэнтных і эфектыўных механізмаў, распрацаваных сумесна з адпаведнымі карэннымі народамі.

Артыкул 13

1. Карэнныя народы маюць права адраджаць, выкарыстоўваць, развіваць і перадаваць наступным пакаленням сваю гісторыю, мовы, традыцыі вуснай творчасці, філасофію, пісьмовасць і літаратуру, а таксама даваць свае ўласныя назвы і імёны абшчынам, месцам і асобам і захоўваць іх.

2. Дзяржавы прымаюць дзейсныя меры па забеспячэнню абароны гэтага права, а таксама па забеспячэнню таго, каб карэнныя народы маглі разумець тое, што адбываецца, і быць зразуметымі ў ходзе палітычных, судовых і адміністрацыйных працэсаў, шляхам, калі гэта неабходна, забеспячэння перакладу ці з дапамогай іншых адпаведных сродкаў.

Артыкул 14

1. Карэнныя народы маюць права ствараць і кантраляваць свае сістэмы адукацыі і навучальныя ўстановы, якія забяспечваюць адукацыю на іх родных мовах, такім чынам, каб гэта адпавядала ўласцівым іх культуры метадам выкладання і навучання.

2. Асобы, прыналежаць да карэнных народаў, асабліва дзеці, маюць права на атрыманне дзяржаўнай адукацыі ўсіх узроўняў і ва ўсіх формах без якой-небудзь дыскрымінацыі.

3. Дзяржавы сумесна з карэннымі народамі прымаюць дзейсныя меры дзеля таго, каб прыналежаць да карэнных народаў асобы, а менавіта дзеці, якія, у тым ліку, пражываюць па-за межамі сваіх абшчын, мелі, калі гэта магчыма, доступ да адукацыі з улікам іх культурных традыцый і на іх мове.

Артыкул 15

1. Карэнныя народы маюць права на годнасць і шматстайнасць іх культуры, традыцый, гісторыі і спадзяванняў, якія павінны адпаведным чынам адлюстроўвацца ў сферы адукацыі і грамадскай інфармацыі.

2. Дзяржавы ў кансультацыі і супрацоўніцтве з адпаведнымі карэннымі народамі прымаюць дзейсныя захады па барацьбе з забабонамі, выкараненню дыскрымінацыі і развіццю цягпымасці, узаемаразумення і добрых адносін паміж карэннымі народамі і ўсімі іншымі слаямі грамадства.

Артыкул 16

1. Карэнныя народы маюць права ствараць свае ўласныя сродкі масавай інфармацыі на сваіх мовах і атрымліваць доступ да ўсіх відаў сродкаў масавай інфармацыі, якія не належаць карэнным народам, без якой бы то ні было дыскрымінацыі.

2. Дзяржавы прымаюць дзейсныя меры для таго, каб забяспечыць належнае адлюстраванне ў дзяржаўных сродках масавай інфармацыі культурнай разнастайнасці карэнных народаў. Дзяржавам без уроні для забеспячэння поўнай свабоды выказвання думак варта заахвочваць прыватныя сродкі масавай інфармацыі адэкватна адлюстроўваць культурную шматстайнасць карэнных народаў.

Артыкул 17

1. Асобы, прыналежаць да карэнных народаў, і карэнныя народы маюць права ў поўнай меры ажыццяўляць усе правы, устаноўленыя ў адпаведнасці з прымянімым міжнародным і унутрыдзяржаўным працоўным правам.

2. Дзяржавы ў кансультацыі і супрацоўніцтве з карэннымі народамі прымаюць канкрэтныя захады для абароны дзяцей карэнных народаў ад эканамічнай эксплуатацыі і выканання любой работы, якая можа быць небяспечнай ці перашкаджаць вучобе дзіцяці, ці наносіць шкоду здароўю ці фізічнаму, разумовому, духоўнаму, маральнаму ці сацыяльнаму развіццю дзяцей, прымаючы пад увагу іх асаблівую ўразлівасць і важнасць адукацыі для пашырэння іх магчымасцей.

3. Асобы, прыналежаць да карэнных народаў, маюць права не падвяргацца дыскрымінацыі ў дачыненні да ўмоў іх працы і, у прыватнасці, занятасці ці заробтнай платы.

Артыкул 18

Карэнныя народы маюць права на ўдзел у прыняцці рашэнняў па пытаннях, якія закраналі б іх правы, праз прадстаўнікоў, якія выбіраюцца імі самімі па сваім уласным працэдурам, а таксама на захаванне і развіццё сваіх уласных дырэктывных устаноў.

Артыкул 19

Дзяржавы добрасумленна кансультуюцца і супрацоўнічаюць з адпаведнымі карэннымі народамі праз іх прадстаўнічыя інстытуты з мэтай заручыцца іх свабоднай, папярэдняй і свядомай згодай, перш чым прымаць і ажыццяўляць заканадаўчыя ці адміністратыўныя меры, якія могуць іх закранаць.

Артыкул 20

1. Карэнныя народы маюць права на захаванне і развіццё сваіх палітычных, эканамічных і сацыяльных сістэм ці інстытутаў, гарантаванае карыстанне сваімі сродкамі, якія забяспечваюць існаванне і развіццё, і на свабоднае займанне сваёй традыцыйнай і іншай эканамічнай дзейнасцю.

2. Карэнныя народы, пазбаўленыя сваіх сродкаў, якія забяспечваюць існаванне і развіццё, маюць права на справядлівую кампенсацию страт.

Артыкул 21

1. Карэнныя народы маюць права без дыскрымінацыі на паляпшэнне сацыяльна-эканамічных умоў іх жыцця, у тым ліку, у прыватнасці, у такіх абласцях, як адукацыя, занятасць, прафесійна-тэхнічная падрыхтоўка і перападрыхтоўка, забеспячэнне жыллём, санітарыя, ахова здароўя і сацыяльнае забеспячэнне.

2. Дзяржавы прымаюць дзейсныя меры і, пры неабходнасці, асаблівыя меры па забеспячэнні бесперапыннага паляпшэння сацыяльна-эканамічных умоў іх жыцця. Канкрэтная ўвага надаецца правам і асаблівым патрэбам састарэлых, жанчын, моладзі, дзяцей і інвалідаў, якія належаць да карэнных народаў.

Артыкул 22

1. Пры ажыццяўленні гэтай Дэкларацыі канкрэтная ўвага надаецца правам і асаблівым патрэбам састарэлых, жанчын, моладзі, дзяцей і інвалідаў, якія належаць да карэнных народаў.

2. Дзяржавы сумесна з карэннымі народамі прымаюць захады для забеспячэння таго, каб жанчыны і дзеці, якія належаць да карэнных народаў, карысталіся поўнай абаронай і гарантыямі ад усіх форм гвалту і дыскрымінацыі.

Артыкул 23

Карэнныя народы маюць права вызначаць прыярытэты і распрацоўваць стратэгіі ў мэтах ажыццяўлення свайго права на развіццё. У прыватнасці, карэнныя народы маюць права актыўна ўдзельнічаць у распрацоўцы і вызначэнні праграм па ахове здароўя, жыллю і іншых сацыяльна-эканамічных праграм, якія іх закранаюць, і, наколькі гэта магчыма, рэалізоўваць такія праграмы праз свае ўласныя інстытуты.

Артыкул 24

1. Карэнныя народы маюць права на сваю традыцыйную медыцыну і на захаванне сваёй практыкі лячэння, уключаючы захаванне найбольш істотных лекавых раслін, жывёлаў і мінералаў. Асобы, прыналежаць да карэнных народаў, таксама маюць права на доступ без якой бы то ні было дыскрымінацыі да ўсіх відаў сацыяльнага і медыцынскага абслугоўвання.

2. Асобы, прыналежаць да карэнных народаў, маюць роўнае права на карыстанне найвышэйшым дасягаемым узроўнем фізічнага і псіхічнага здароўя. Дзяржавы прадпрымаюць усе неабходныя захады для паступовага дасягнення мэты поўнай рэалізацыі гэтага права.

Артыкул 25

Карэнныя народы маюць права падтрымліваць і ўмацоўваць сваю асаблівую духоўную повязь з традыцыйна прыналежнымі ім ці іншым чынам занятымі ці выкарыстоўваемымі імі землямі, тэрыторыямі, водамі і марскімі ўзбярэжжымі водамі, а таксама іншымі рэсурсамі і несці сваю адказнасць перад наступнымі пакаленнямі адносна гэтага.

Артыкул 26

1. Карэнныя народы маюць права на землі, тэрыторыі і рэсурсы, якімі яны традыцыйна валодалі, якія яны традыцыйна займалі ці іншым чынам выкарыстоўвалі ці набылі.

2. Карэнныя народы маюць права мець ва ўласнасці, выкарыстоўваць, засвойваць ці кантраляваць землі, тэрыторыі і рэсурсы, якімі яны валодаюць у сілу традыцыйнага валодання ці іншага традыцыйнага занятку ці выкарыстання, а таксама тыя, што яны набылі іншым чынам.

3. Дзяржавы забяспечваюць юрыдычнае прызнанне і абарону такіх зямель, тэрыторый і рэсурсаў. Такое прызнанне ажыццяўляецца з належнай павагай да звычайў, традыцый і сістэм землеўладання адпаведных карэнных народаў.

Артыкул 27

Дзяржавы з належным прызнаннем законаў, традыцый, звычайў і сістэм землеўладання карэнных народаў устанаўліваюць і ажыццяўляюць сумесна з адпаведнымі карэннымі народамі справядлівы, незалежны, непрадузяты, адкрыты і транспарэнтны працэс прызнання і юрыдычнага пацвярджэння правоў карэнных народаў у дачыненні да іх зямель, тэрыторый і рэсурсаў, уключаючы тыя, якімі яны традыцыйна валодалі ці якія яны іншым чынам займалі ці выкарыстоўвалі. Карэнныя народы маюць права ўдзельнічаць у гэтым працэсе.

Артыкул 28

1. Карэнныя народы маюць права на кампенсацыю пры дапамозе сродкаў, якія могуць уключаць у сябе рэстытуцыю ці, калі гэта не ўяўляецца магчымым, у выглядзе справядлівай кампенсацыі за землі, тэрыторыі і рэсурсы, якімі яны традыцыйна валодалі ці якія яны іншым чынам займалі ці выкарыстоўвалі і якія былі канфіскаваны, адчужаны, заняты, выкарыстаны ці якім быў нанесены ўрон без іх свабоднай, папярэдняй і свядомай згоды.

2. Калі з адпаведнымі народамі няма дабравольна дасягнутай дамоўленасці аб іншым, такая кампенсацыя прадастаўляецца ў форме зямель, тэрыторый і рэсурсаў, раўнавартасных па сваёй якасці, памеру і юрыдычнаму статусу, ці ў выглядзе грашовай кампенсацыі ці іншага адпавядаючага звароту.

Артыкул 29

1. Карэнныя народы маюць права на захаванне і ахову навакольнага асяроддзя і вытворчай здольнасці іх зямель ці тэрыторый і рэсурсаў. Дзяржавы ствараюць і ажыццяўляюць праграмы дапамогі для карэнных народаў з мэтай забеспячэння такога захавання і аховы без якой бы то ні было дыскрымінацыі.

2. Дзяржавы прымаюць дзейсныя меры па недапушчэнню захоўвання небяспечных матэрыялаў на землях ці тэрыторыях карэнных народаў ці вывазу небяспечных матэрыялаў на землі ці тэрыторыі карэнных народаў без іх свабоднай, папярэдняй і свядомай згоды.

3. Дзяржавы прымаюць таксама дзейсныя меры па забеспячэнню, у выпадку неабходнасці, належнага ажыццяўлення праграм маніторынга, захавання і аднаўлення здароўя карэнных народаў у тым выглядзе, як яны распрацоўваюцца і ажыццяўляюцца народамі, якія зведалі негатыўнае ўздзеянне такіх матэрыялаў.

Артыкул 30

1. Ваенная дзейнасць на землях ці на тэрыторыях карэнных народаў не праводзіцца, за выключэннем выпадкаў, калі яе правядзенне апраўдана наяўнасцю адпаведных дзяржаўных інтарэсаў ці ў дачыненні да яе існуюць іншым чынам свабодна выказаная згода ці просьба з боку адпаведных карэнных народаў.

2. Перад выкарыстаннем зямель ці тэрыторый карэнных народаў для ваеннай дзейнасці дзяржавы праводзяць эфектыўныя кансультацыі з зацікаўленымі карэннымі народамі пасрэдніцтвам належных працэдур і, у прыватнасці, праз іх прадстаўнічыя інстытуты.

Артыкул 31

1. Карэнныя народы маюць права на захаванне, кантроль, ахову і развіццё сваёй культурнай спадчыны, традыцыйных ведаў і традыцыйных форм культурнага выражэння, а таксама праяўленняў іх навуковых ведаў, тэхналогій і культуры, уключаючы чалавечыя і генетычныя рэсурсы, насенне, лекі, веды пра ўласцівасці фауны і флоры, традыцыі вуснай народнай творчасці, літаратурныя творы, малюнкi, спорт і традыцыйныя гульні і выяўленчае мастацтва. Яны маюць таксама права на захаванне, кантроль, абарону і развіццё сваёй інтэлектуальнай уласнасці і на такую культурную спадчыну, традыцыйныя веды і традыцыйныя формы выражэння культуры.

2. Сумесна з карэннымі народамі дзяржавы прымаюць дзейсныя меры з мэтай прызнання і абароны ажыццяўлення гэтых правоў.

Артыкул 32

1. Карэнныя народы маюць права вызначаць прыярытэты і распрацоўваць стратэгіі засваення ці выкарыстання сваіх зямель ці тэрыторый і іншых рэсурсаў.

2. Дзяржавы добрасумленна кансультуюцца і супрацоўнічаюць з адпаведнымі карэннымі народамі праз іх урадавыя інстытуты з мэтай заручыцца іх свабоднай і свядомай згодай да зацвярджэння любога праекта, які закранае іх землі ці тэрыторыі і іншыя рэсурсы, асабліва ў сувязі з засваеннем, выкарыстаннем ці распрацоўкай карысных выкапняў, водных ці іншых рэсурсаў.

3. Дзяржавы забяспечваюць эфектыўныя механізмы справядлівага і сумленнага кампенсавання ў сувязі з любой такой дзейнасцю, і прымаюцца належныя меры для змякчэння яе неспрыяльных наступстваў для навакольнага асяроддзя, эканомікі, грамадства, культуры ці духоўнага развіцця.

Артыкул 33

1. Карэнныя народы маюць права вызначаць сябе ці сваю этнічную прыналежнасць у адпаведнасці са сваімі звычаямі і традыцыямі. Гэта не наносіць шкоды праву асоб, прыналежных да карэнных народаў, на атрыманне грамадзянства дзяржавы, дзе яны пражываюць.

2. Карэнныя народы маюць права вызначаць структуру і выбіраць членаў у склад сваіх інстытутаў у адпаведнасці са сваімі уласнымі працэдурамі.

Артыкул 34

Карэнныя народы маюць права на падтрымку, развіццё і захаванне сваіх інстытуцыянальных структур і сваіх асаблівых звычаяў, духоўнасці, традыцый, працэдур, практыкі і, у тых выпадках, калі яны існуюць, прававых сістэм ці звычаяў, у адпаведнасці з міжнароднымі стандартамі ў галіне правоў чалавека.

Артыкул 35

Карэнныя народы маюць права вызначаць абавязкі асобных людзей у дачыненні да іх абшчын.

Артыкул 36

1. Карэнныя народы, у прыватнасці тыя народы, якія падзелены міжнароднымі межамі, маюць права падтрымліваць і развіваць кантакты, адносіны і супрацоўніцтва, у тым ліку ў сувязі з дзейнасцю духоўнай, культурнай, палітычнай, эканамічнай і сацыяльнай накіраванасці, з тымі, хто ўваходзіць у іх склад, а таксама з іншымі народамі праз межы.

2. Дзяржавы у кансультацыі і супрацоўніцтве з карэннымі народамі прымаюць дзейсныя меры па аблягчэнню выкарыстання гэтага права і забеспячэнню яго ажыццяўлення.

Артыкул 37

1. Карэнныя народы маюць права на прызнанне, прытрымліванне і забеспячэнне выканання дагавораў, пагадненняў і іншых канструктыўных дамоўленасцей, заключаных з дзяржавамі ці іх правапераемнікамі, і на выкананне і павагу дзяржавамі такіх дагавораў, пагадненняў і іншых канструктыўных дамоўленасцей.

2. Нішто ў гэтай Дэкларацыі не можа быць вытлумачана як прыніжаючае ці выключаючае правы карэнных народаў, якія ўтрымліваюцца ў дагаворах, пагадненнях і іншых канструктыўных дамоўленасцях.

Артыкул 38

Дзяржавы ў кансультацыі і ў супрацоўніцтве з карэннымі народамі прымаюць дзейсныя меры, у тым ліку заканадаўчыя меры, для дасягнення мэт гэтай Дэкларацыі.

Артыкул 39

Карэнныя народы маюць права на доступ да фінансавай і тэхнічнай дапамогі з боку дзяржаў і пасрэдніцтвам міжнароднага супрацоўніцтва ў мэтах ажыццяўлення правоў, якія ўтрымліваюцца ў гэтай Дэкларацыі.

Артыкул 40

Карэнныя народы маюць права на доступ і хуткае вырашэнне ў рамках справядлівых працэдур урэгулявання канфліктаў і спрэчак з дзяржавамі ці іншымі бакамі, а таксама на эфектыўныя сродкі прававой абароны ў выпадку любых парушэнняў іх індывідуальных і калектыўных правоў. У такіх рашэннях належным чынам прымаюцца пад увагу звычаі, традыцыі, нормы і прававыя сістэмы адпаведных карэнных народаў і міжнародныя правы чалавека.

Артыкул 41

Органы і спецыялізаваныя ўстановы сістэмы Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і іншыя міжрадавыя арганізацыі садзейнічаюць поўнай рэалізацыі палажэнняў гэтай Дэкларацыі шляхам наладжвання, у прыватнасці, супрацоўніцтва з мэтай аказання фінансавай і тэхнічнай дапамогі. Павінны быць вызначаны шляхі і сродкі забеспячэння ўдзелу карэнных народаў у вырашэнні закранаючых іх пытанняў.

Артыкул 42

Арганізацыя Аб'яднаных Нацый, яе органы, уключаючы Пастаянны форум па пытаннях карэнных народаў, і спецыялізаваныя ўстановы, у тым ліку на ўзроўні краін, і дзяржавы садзейнічаюць захаванню і поўнаму прымяненню палажэнняў гэтай Дэкларацыі і прымаюць наступныя меры па эфектыўнаму ажыццяўленню гэтай Дэкларацыі.

Артыкул 43

Прызнаныя ў гэтай Дэкларацыі правы ўяўляюць сабой мінімальныя стандарты для забеспячэння выжывання, павагі годнасці і дабрабыту карэнных народаў свету.

Артыкул 44

Усе правы і свабоды, прызнаныя ў гэтай Дэкларацыі, у роўнай ступені гарантуюцца мужчынам і жанчынам, прыналежным да карэнных народаў.

Артыкул 45

Нішто ў гэтай Дэкларацыі не можа быць вытлумачана як прыніжаючае ці спыняючае правы, якімі валодаюць у цяперашні час ці якія могуць набыць у будучым карэнныя народы.

Артыкул 46

1. Нішто ў гэтай Дэкларацыі не можа тлумачыцца як прадугледжваючае якое б то ні было права любой дзяржавы, народа, групы асоб ці асобнага чалавека займацца любой дзейнасцю ці здзяйсняць любыя дзеянні ў парушэнне Статута Арганізацыі Аб'яднаных Нацый ці разглядацца як санкцыянуючае ці ўхваляючае любыя дзеянні, якія вялі б да расчленення ці да частковага ці поўнага парушэння тэрытарыяльнай цэласнасці і палітычнага адзінства суверэнных і незалежных дзяржаў.

2. Пры ажыццяўленні правоў, абвешчаных у гэтай Дэкларацыі, паважаюцца правы чалавека і асноўныя свабоды ўсіх. На ажыццяўленне правоў, выкладзеных у гэтай Дэкларацыі, распаўсюджваюцца толькі такія абмежаванні, якія вызначаюцца законам і ў адпаведнасці з міжнароднымі абавязальствамі ў галіне правоў чалавека. Любыя такія абмежаванні з'яўляюцца недыскрымінацыйнымі і строга неабходнымі выключна ў мэтах забеспячэння належнага прызнання і павагі правоў і свабод іншых і задавальнення справядлівых і найбольш надзённых патрабаванняў дэмакратычнага грамадства.

3. Палажэнні, выкладзеныя ў гэтай Дэкларацыі, тлумачацца ў адпаведнасці з прынцыпамі справядлівасці, дэмакратыі, павагі правоў чалавека, роўнасці, недыскрымінацыі, дабрачыннага кіравання і добрасумленнасці.